

Környey István (1901-1988) életútja és tevékenysége különös tekintettel az erdélyi vonatkozásokra

Péter Mihály

Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem

Viața și opera profesorului István Környey (1901-1988) privind indeosebi perioada petrecută în Transilvania

István Környey, profesor universitar, academician, neuropatolog, neuro-psihiatru, este fondatorul școlii de neurochirurgie din Ungaria. A studiat la Budapesta, apoi a lucrat, respectiv s-a perfecționat la Viena, Magdeburg, Hamburg, Chicago și Ann Arbor. Între anii 1941-1947, a fost profesor cu renume internațional la Universitatea Ferenc József din Cluj, apoi la Facultatea de Medicină din Târgu Mureș. A fost membru a mai multor academii și societăți științifice.

Cuvinte cheie: viața și opera, neuropatologie, neurochirurgie

István Környey's life and work (1901-1988), regarding particularly the Transylvanian period

István Környey, university professor, academician, neuropathologist, neuropsychiatrist, was the founder of the neurosurgical school in Hungary. He studied in Budapest, then he worked and trained in Vienna, Magdeburg, Hamburg, Chicago and Ann Arbor. Between 1941-1947 as a world-famous professor he worked at the Ferenc József University in Kolozsvár (Cluj), then at the Faculty of Medicine in Marosvásárhely (Tg.Mures). He was the member of several academies and scientific societies.

Keywords: life and work, neuropathology, neurosurgery

Orvostudományi Értesítő, 2008, 81 (1): 57-61

www.orvtudert.ro

Környey István egyetemi tanár, akadémikus, neuropatológus, ideg- és elmegyógyász, a magyar idegsebészet megalapítója, iskolateremtő tudós, húsz éve távozott az élők sorából. Mozgalmas életéből mintegy hét évet Erdélyben, Kolozsvárt és Marosvásárhelyt dolgozott. Ezért helyénvalónak tartjuk emlékének felelevenítését, hogy a fiatal erdélyi orvosok is megismerjék egyetemünk egyik kimagasló egyéniségének életútját és tevékenységét. Jelen munkánkban így főleg az Erdélyben töltött éveivel foglalkozunk. Egyrészt azért, mert életműve az anyaországban részletes feldolgozást nyert, emlékét pedig méltóan ápolják [4,7,12], másrészt amiatt, mert az említett munkák a hét erdélyi évet, különösen a marosvásárhelyieket, vagy nem vagy csak érintőlegesen említik. Környey életét önkényesen egy Erdély előtti (1901-41), egy erdélyi (1941-47) és egy Erdély utáni (1947-88) szakaszra osztottuk.

1. Környey István 1901. júl. 29-én az ausztriai Görzben született. Orvosi oklevelet 1923-ban Budapesten szerzett. Ezt követően a budapesti Agyszövetani Intézetbe került Schaffer Károly professzorhoz díjtalan gyakornoknak. Mikor Schaffer átveszi az Ideg- és Elmekórtani Klinika vezetését, a két intézmény egyesül és így utóbbi lett Környey munkahelye, ahol díjas gyakornok (1926), majd tanársegédként (1928) dolgozik 1930. januárjáig. Közben egy évre (1926-27) megszakítja munkáját és a Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként Bécsbe megy dolgozni az Idegéletani Intézetbe E. Spiegel mellé. Innen visszatér régi munkahelyére. Mivel ott Schaffer professzor és közte szakmai vonatkozású nézeteltérés támadt egy dolgozat kapcsán [3], Miskolczi javaslatára és segítségével 1930-ban Magdeburgban a Sudenburgi Kórház Heinrich Pette által vezetett Agykutató Intézetében neuropatológus állást vállalt. Még az évben új főnökével Hamburgba költöznek, ahol Pette tanszéket kapott. Ott Környey a St. Georg kórház idegosztályának vezető orvosa 1934. aug. 31-ig. Ez évben Schaffer akadémikus nyugdíjba vonul, Németországban pedig a politikai élet kedvezőtlen fordulatot vett, ezért Környey már mint kiforrott ideg-elmegyógyász és neuropatológus hazatért és Szegeden Miskolczi Dezső munkatársa lesz. Mindjárt hazatérte után felkérték az

osloji egyetem agykutató intézetének megszervezésére, ahol négy hónapot dolgozott (1934. szept.1-dec.14). Visszatérte után 1934-36 között mint említettük a szegedi Agykutató Intézetben dolgozik, majd 1936-38-ban az Ideg- és Elmegyógyászati Klinikán tanársegéd, 1938-40-ben adjunktus. Közben 1936-tól a szegedi egyetemen „Az idegrendszer kórtana és kórszövetana” című tárgykör magántanárává habilitáltak [8,11,12,21-23].

A betegellátás gyakorlata, különösen a háború idején egyre sürgetőbben igényelte az idegsebészet fejlesztését és önállósulását. Környey németországi tartózkodása alatt tudományt szerzett arról, hogy Würzburgban, Amsterdamban, Stockholmban és egyre több klinikán idegsebészek önállóan működve jelentős eredményeket értek el. Érthető, hogy Miskolcznak nem volt nehéz a másik két Schaffer tanítványt (Környey Istvánt és Sántha Kálmánt) meggyőzni, hogy támogatásával az Amerikai Egyesült Államokba menjenek idegsebészetet tanulni. Így Környey Rockefeller-ösztöndíjjal 1936-37-ben Chicagóban, P. Bailey mellett, majd 1937-38-ban a Michigan állambeli Ann Arborban M. Peet mellett agysebészeti tanulmányokat folytatott. Leánya, Edit ez utóbbi városban született. Meg kell említenünk azt a fontos tényt, hogy Környey tanulmányútjai (Bécs, Magdeburg-Hamburg, Chicago, Ann Arbor) jelentős kutatási eredményekkel, közleményekkel és a két utóbbi idegsebészeti szakképesítéssel zárult. Nem elhanyagolható az sem, hogy mindenhol ismeretséget kötött szakterületének legjelentősebb képviselőivel és tartós, gyümölcsöző, szakmai és baráti kapcsolatokat alakított ki. Ann Arborból ismét Szegedre tért vissza, ahol megkezdte és eredményesen végezte idegsebészeti tevékenységét. Miskolczi többször is folyamodik Hóman Bálint vállalás és közoktatásügyi miniszterhez és Szily Kálmán államtitkárhoz egy idegsebészeti tanszék létesítése érdekében, megindokolva annak halaszthatatlanságát. Hangsúlyozza, hogy Környey adjunktus magántanárnak minden képessége és tapasztalata megvan ahhoz, hogy egy ilyen önálló osztályt vagy tanszéket nemzetközi színvonalon ellásson [8]. Ezzel záródott le Környey István magántanár életének első szakasza.

2. A második bécsi döntés (1940. aug. 30) után Észak-Erdélyt visszacsatolták Magyarországhoz. A Ferenc József Tudományegyetem Szegedről visszatért eredeti székhelyére Kolozsvárra. 1940. okt. 24-én ünnepélyesen megnyitották a tanévet.

Az Ideg- és Elmegyógyászati Klinika és a hozzá tartozó Agykutató Intézet székvezetői illetve igazgatói tisztségét 1940 és 1945 között Miskolczy Dezső nyilvános rendes tanár látta el. Erre a klinikára nevezték ki 1941. jan. 20-án Környey klinikai főorvossá (33.922/1941.IV.). Ugyanez év ápr. 21-én egyetemi rendkívüli tanári címet kap (37.348/1941.IV/2), a kinevezés címében „egyetemi nyilvános rendkívüli tanár” szerepel [8]. A „címzetes” nincs, a „nyilvános” pedig ismét csak a címzésben van feltüntetve. Magántanári címét 1941. okt. 8-án (43.565/1941.IV.) a minisztérium megerősítette [8]. 1942. júl. 8-án újabb kinevezést kap előző állására (90.733/1942. IV.), tekintve, hogy magasabb fizetési osztályba léptették elő. A címzésben itt a „nyilvános rendkívüli” fokozatok fordulnak elő. A „címzetes” nincs, a „nyilvános” pedig csak a címzésben van feltüntetve. Az előléptetések, képesítések fejezetben a „nyilvános” attributum nem jelenik meg. Az 1941-42-es tanév működéséről kiadott Beszámoló már így említi: „Környey István c. ny. rk. tanár, főorvos [16]. Fentiek megnehezítik a korabeli egyetemi fokozatok megértését.

Miskolczy és Környey Kolozsvárra érkezésüktől kezdve sok időt és fáradságot fordítottak az idegsebészeti osztály megszervezésére: megfelelő műtő, műszerek, szakképzett asszisztencia és mindenek előtt mindehhez az anyagi alapoknak megszerzésére. Nem jelentett kisebb gondot az a tény, hogy a művelt közönség, de még az orvosi testület sem rendelkezett megfelelő ismeretekkel az idegsebészet egyre növekvő jelentőségéről. Környey ezt látta, tapasztalta és ezért már Szegeden tudatosan harcot indított az új szakterület fontosságának megismertetéséért, népszerűsítéséért. Ezt a tevékenységét Kolozsvárt is folytatta. Így például az 1941-42-es Beszámolónak „Az egyetemi tanárok... tudományos előadásai az egyetemi előadásokon kívül” c. fejezetéből két ilyen jellegű előadásáról szereztünk tudomást: „1. Az agydaganatokról. Orvosi továbbképző előadás Kolozsvárott, 1942.V.27; 2. Az idegsebészet néhány időszerű kérdése. Ferenc József Tudományegyetem orvosi karának tudományos ülésén Kolozsvárott, 1942.VI. 3.” [16].

Az 1940-es év őszén a Ferenc József Tudományegyetem átvette az egyetem kötelékébe tartozó épületeket, létesítményeket és megkezdte a több helyt is szükséges felújításokat, pótlásokat. A kolozsvári Ideg- és Elmegyógyászati Klinika a Trefort (ma V. Babeş) u. 43 szám alatt a Házsongárd alján, a többi klinikával szomszédos mintegy 28.800 m² területen, pavilon rendszerben épült fel az 1900. és 1901. években. A hivatalos átadására 1903-ban került sor. A beépített terület 3720 m²-et tett ki. Egyedül a főépület, amely az oktatás, kutatás, könyvtár, az igazgatói lakás helységeit foglalta magában, nyílt az utcára. A többi épületet parkok, kertek vették körül [15]. Az Idegsebészeti Osztály részére a klinika 7. számú pavilonját építették át, Környey külföldi tapasztalatait felhasználva. Itt lakott Környey főorvos, Miskolczy

professzor nem a klinikán, hanem a Kert (ma Pasteur) u. 1 sz. alatt lakott.

A Ferenc József Tudományegyetem Orvostudományi Kara Ideg- és Elmegyógyászati Klinikájának Idegsebészeti Osztályát 1942. évi június 3-án, a klinika előadótermében ünnepélyes keretek között nyitották meg [8]. A megnyitótudományos ülés előzte meg, melynek bevezetőjében Miskolczy professzor a klinika igazgatója vázolta a megnyíló Idegsebészeti Osztály megvalósulásának történetét. Utána H. Pette hamburgi egyetemi tanár, akinek Környey négy évig volt munkatársa, tartott előadást az idegsebészet jelentőségéről. Ezután az új osztály vezetője, Környey István rk. egyetemi tanár az idegsebészet időszerű kérdéseiről beszélt. Ezt követően Szentpétery Zsigmond rektor átadta az első magyar- és közép-kelet-európai önálló Idegsebészeti Osztályt rendeltetésének [8]. Ezzel megvalósult Környey Istvánnak és Miskolczy Dezsőnek egy régi álma, a már nélkülözhetetlenné vált idegsebészeti osztály, illetve a hármas egység: ideggyógyászat-elmegyógyászat-idegsebészet.

Arra a kérdésre, hogy Környey tartott-e Kolozsvárt kötelező vagy fakultatív előadásokat, nem tudunk egyértelmű feleletet adni. Előre kell bocsátanunk, hogy a hivatalos levéltár anyaga e periódusra vonatkozó adatai, dokumentumai a háború és a többszöri költözés miatt nagyon hiányosak. Az általunk átnézett anyagban erre utalást nem találtunk [8,16,17].

Sajnos a szépen induló, reményteljes fejlődésbe beleszólt a háború. A tanszemélyzet nagyrésze és családjuk a front közeledése miatt eltávozott Kolozsvárról. Környey 1944. szept. 15-én utazott el, hogy családját Budapesten biztonságba helyezze. Visszatérni már nem tudott. Ezért ideiglenesen a I.sz. Sebészeti Klinikán és az Apponyi Poliklinika köz-kórházában dolgozott. Amikor lehetősége nyílt visszatérni Kolozsvárra és minden hivatalos formáságnak eleget téve 1945. márc. 15-én elfoglalta régi munkahelyét [1,8-10].

Lássuk mi történt közben Kolozsvárt. A Ferenc József Tudományegyetem Rektori Tanácsának 1944. évi szept. 15-én tartott ülésén a jelenlevők elfogadják Miskolczy rektor előterjesztését, miszerint az egyetem bármilyen körülmények között a helyén marad [9]. 1944. okt. 11-én a szovjet és román katonaság bevonult Kolozsvárra. Így Miskolczy mint a Ferenc József Tudományegyetem utolsó rektora Csögör Lajossal, a Bolyai Tudományegyetem leendő rektorával együtt emberfeletti küzdelmet vívtak a magyar egyetem megmentéséért. 1945-ben megjelenik a 406/1945-ös és 407/1945-ös sz. rendelet törvény. A Ferenc József Tudományegyetemből kolozsvári magyar előadási nyelvű Állami Tudományegyetem lett, később Bolyai Tudományegyetem nevet vette fel. Mivel a visszatérő Ferdinand Egyetemmel a preklinikai és a klinikai egységek épületeit nem tudták elosztani három kar Kolozsvárt maradt, az Orvosi Kar pedig még az év őszén Marosvásárhelyre költözött. Erről az időszakról sokan és sokat írtak. Ez alkalommal, a nélkül, hogy e vonatkozásban szerény levéltári kutatásainkra utalnánk, két csaknem teljes dokumentumgyűjteményre hívjuk fel az érdeklődők figyelmét [1,9,10]. Ezekben nem kevesebb mint 21 alkalommal fordul elő Környey neve.

Környeynek tehát – az Orvosi Kar itt maradt, illetve viszontatért teljes személyzetével együtt és az osztásnál nekünk jutott anyagi javakkal – ismét költöznie kellett. Itt említjük meg, hogy a pécsi Erzsébet Tudományegyetem 1945. júl. 11-én (az előzőleg postázott átirat nem érkezett meg) meghívta Környeyt a megüresedett Ideg- és Elmekórtani Tanszék vezetésére. A felkérést nem utasítja vissza, de a következő indoklással haladékat kér: „...kötelességemnek érzem, hogy azt a szolgálatot, amelyet az erdélyi magyarságnak és rajta keresztül az egész magyarságnak tehetek, ne hársítam el magamtól” [8].

Ezek után tekintsük át időrendi sorban Környeynek marosvásárhelyi tevékenységével (1945-47) kapcsolatos adatokat. Neve nem szerepel az antidemokratikus, sovén magyar tanárok jegyzékén [9]. A Nemzetnevelésügyi Minisztérium elrendeli, hogy a magyar tannyelvű Állami Tudományegyetemen a következő tanszékek létesítendőek az Orvosi Kar számára: ... „16. Idegsebészeti Klinika 1 vezető kutató, 1 tanársegédi és 2 gyakornoki állással” [1]. Tehát külön tanszéket – klinikát ír elő, ami a kolozsvári kezdeményezés folytonosságát biztosítja. A magyar egyetem ideiglenes vezetősége 1945. aug. 24-én a következő tanszemélyzet kinevezésére tett javaslatot: „...IV. Orvosi Kar... 16. Idegsebészet: tanár: dr. Környey István egyetemi tanár; adjunktus: dr. Andrásosfzky Tibor; tanársegéd: dr. Tótfalussy Károly; gyakornokok: dr. Máthé Ákos és dr. Nagy Pál” [10].

Csögör rektor kitartó közbenjárására a Nemzetnevelésügyi Miniszter a 358.920/1945 sz. leiratával közli, hogy 32 magyar állampolgárságú tanárt, köztük Környey Istvánt 1945. nov. 1-jétől szerződéses alapon egy évre a magyar Tudományegyetemre nevezett ki [8,10]. Kiemeljük szerződésének személyes példányából a következő mondatot: „...în calitate de profesor titular la Catedra de Clinica neurochirurgicală...”, tehát nyilvános rendes tanár minőségben az Idegsebészeti klinikai tanszékre... [8]. Hogy ne kelljen visszatérnünk itt említjük meg, hogy Környey professzorral 1946. nov.1-jétől még egy évre, tehát 1947 nov.1-jéig kötöttek szerződést (275.383/1946 sz.) [8]. A Bolyai Tudományegyetem Marosvásárhelyre helyezett Orvosi Kara igen nehéz körülmények közzé került. Az intézetek, klinikák hivatalok elhelyezése, a tanszemélyzet, az alkalmazottak és családjaik, a hallgatók lakáskérdéseinek megoldása szinte lehetetlennek tűnt. Az elképzelhetetlen nehézségek leírásával helyszűke miatt nem foglalkozhatunk, de az idézett anyag erről is bőven beszámol [2,10,14]. Azonban a közös cél és a jó szándék csodákat művelt.

Környey marosvásárhelyi tevékenységével kapcsolatos adatok nagyon hiányosak és ellentmondóak. Mivel munkatársai már nem élnek, öt tanítványának lecke-könyvét és szóbeli közlését használtuk fel az adatgyűjtéshez. A megbízhatóság kedvéért engedélyükkel nevüket is közöljük: dr. Feszt György (ifj.), nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanár; dr. Komjátszegi Sándor ny. idegsebész főorvos; dr. Lázár László ny. egyetemi előadótanár, anatómus, neuropatológus; dr. Nagy Attila (id.) ny. tudógyógyász főorvos és dr. Szabó Árpád ny. idegsebész főorvos [24]. Megtudtuk, hogy a pro-

fesszor az egyetem udvarán levő tanári tömbház 2. emeletén lakott. Az Ideg- és Elmegyógyászati Klinika az ő ittlétekor a Szentgyörgy utcai régi kórház egyik hátsó épületében volt elhelyezve, az idegsebészet pedig az akkor új klinikának nevezett épület Sebészeti Osztályán kapott műtő használatot és 5 kórtermet. Környey ott végezte a már említett munkatársaival, Tótfalussyt kivéve, a műtéteket. Mivel akkor Marosvásárhelyen kívül csak Bukarestben végeztek idegsebészeti műtéteket és a „külföldi” professzornak jó híre hamar terjedt, nagy volt a pacientúra.

Az Orvosi Kar Dékáni Hivatala az 399/45-46 sz. átiratával közli Környey ny. r. tanárral, hogy a Nemzetnevelésügyi Miniszter úr 128.076/946 sz. rendeletével engedélyezte „hogy az Anatómiai Tanszékot ellássa ...”. Ezt meg is tette. A tanulmányozott lecke-könyvekből és tulajdonosaik szóbeli közléséből kiderül, hogy Környey ny. r. tanár az 1944-45-ös nyári (pót) félév, az 1945-46-os és az 1946-47-es tanévben a következő diszciplinákat oktatta: I. évf. rendszeres bonctan heti 5 óra, 10 óra gyakorlattal; II. évf. rendszeres bonctan heti 2 óra 10 óra gyakorlattal, tájanatómia heti 2 óra, az idegrendszer anatómiája és szövettana heti 2 óra (nem kötelező); III-VI. évf. Az idegbetegségek kórtana és kórszövettana heti 1 óra (nem kötelező, felvehető III-VI. éves hallgatóknak); VI. évf. idegsebészet heti 2 óra. A bemutatott tanrend megfelel a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem 1946-47-es tanrendjének, amiben Környey professzor név szerint még szerepel a II.év, a III.-VI. év nem kötelező tárgyánál valamint az idegsebészetnél [18]. Fentieket az magyarázza, hogy Környey professzor 1946. júl. 3-án „... lemond az Anatómiai Tanszék helyettesítéséről”. Feszt György (id.) orvoskari dékán írásban is (601/1945-46) köszönetet mond eredményes oktató munkájáért [8]. A lecke-könyvek aláírásaiból úgy tűnik, hogy az 1946-47-es tanév II. félévében már nem ő vizsgáztatott. Egykori tanítványai szerint előadásai rendszeresek, világosak voltak, érezni lehetett, hogy elsősorban klinikus, mert az elméletet mindig a gyakorlat szolgálatába állította. Kollokviumon, vizsgán szigorú volt, nem lehetett mellé beszélni. Tekintélyt parancsoló megjelenésű és modorú, pontos, alapos, zárkózott egyéniségnek jellemezték. Mivel az általunk átnézett öt lecke-könyvből és a szóbeli közlésekből négy esetben (Komjátszegi 1946-47-ben már VI. éves volt) kétségtelenül kiderült, hogy Környey anatómiai előadásokat is tartott, meglepőnek véljük, hogy Maros Tibor az Anatómiai Tanszék későbbi neves professzora a tanszékéről írt egyik tanulmányában e tény nem említi meg [2], pedig az idő tájban már gyakornok volt azon a tanszéken. Ez sajnos félreértésre adott okot. Nem így Komjátszegi ugyanott megjelent dolgozata, ami valóban tükrözi a helyzetet [2].

Az idézett munkák egyikében [10] egy olyan állítást találtunk, amely Környey sokoldalú képzettségére utal: „... Csajkás nem sokáig volt megbízva az orvostörténet leadásával, mert a rektor szóbeli utasítására 1946. febr. végén Környey vette át ezt a feladatot”. Bár több utalást erre vonatkozóan nem találtunk, állításunkat így is alátámasztja.

Környey professzor Marosvásárhelyt is folytatta az idegsebészet fontosságának ismertetését. A Bolyai Tudományegyetem Orvosi Kara 1946-ban Szabadegyetemi

előadás sorozatot kezdeményezett, melyet Miskolczi Dezső: „Az egyetem hivatása” c. előadása nyitott meg. 1947. márc. 19-én Környey István is tartott egy előadást „Az idegsebészeti munkaköre és feladatai” címen [19].

Annak ellenére, hogy Környey dolgozatainak túlnyomó része színvonalas külföldi folyóiratokban jelent meg, az erdélyi orvosi lapokban is közölt. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi szakosztályának, majd a Bolyai Egyetem Orvostudományi Karának közös folyóiratában, az *Értesítőben* több cikkét is megtaláltuk. Érdemesnek tartjuk ezeket felsorolni:

1. Haynal Imre, Környey István: *A központi idegrendszer kóros elváltozásai tömeges darázscsípés után*. EME. Orv. Értesítő 1945, 60, 237-246, 12 ábra, német nyelvű összefoglaló. Ez a cikk megjelent a Miskolczi Dezső által szerkesztett német nyelvű *Acta Medica* 13. számában, a következő címmel: *Über die Veränderungen des Zentralnervensystems nach massenhaften Wespenstich*. Universitas Francisco-Josephina, Kolozsvár, 1944, 1-20.

2. Környey István: *A poliomyelitis kezdeti szakának problémái*. EME. Orv. Értesítő 1946, 61, 132-146, 6 ábra, francia nyelvű összefoglaló.

3. Környey István: *A csigolyaközi korongok sérvképződése által okozott idegrendszeri kórképekről, különös tekintettel a tüneti ischiásra*. EME.Orv. Értesítő 1946, 61, 147-161, 8 ábra, francia összefoglaló. Ez a dolgozat előadásra került a Bolyai Tudományegyetem Orvosi Karán Marosvásárhelyt az 1946. évben tartott tudományos ülésen dec. 19-én. A dolgozat nagy sikert aratott és rendkívüli érdeklődést váltott ki, úttörő jellegénél és nagy gyakorlati jelentőségénél fogva.

4. Jakab Irén, Környey István: *Adatok a Wilson-pseudosklerosis kórtanához*. EME.Orv. Értesítő 1947, 62, 118-133, 9 ábra, francia összefoglaló (a 2-4. dolgozat a marosvásárhelyi periódusból való) [13,19].

Környey erdélyi tevékenységét és eredményeit összegezve az alábbiakat mondhatjuk. Kolozsvárt létrehozta az első magyarországi idegsebészeti osztályt. Marosvásárhelyt nyilvános rendes tanár és az önálló idegsebészeti klinikai tanszék, valamint az anatómiai tanszék vezetője lett [8,20]. A marosvásárhelyi Idegsebészeti Osztályon ma azok dolgoznak szép eredménnyel, akik Környey tanítványainak a tanítványai [2,6]. A kari tanács tagjaként aktívan vett részt az Orvosi Kar átköltöztetése és marosvásárhelyi működése megszervezésében, a kari könyvtár berendezésében, e hősi korszak küzdelmes munkájában [10]. A román állam 1947. nov. 1-jétől a magyar állampolgárságú tanároknak csak kivételesen hosszabbította meg a szerződését. Ezt nem várta meg. A kar tanácsülésén, 1947. ápr. 29-én Miskolczi professzor meleg hangú beszéddel bucsúztatta, megköszönve mindazt amit az erdélyi magyar orvosképzésért, valamint a betegellátás korszerűsítéséért tett. 1947. máj. 21-én átlépte a román-magyar határt [8]. Nehezek, de eredményesek voltak Környey professzor marosvásárhelyi évei. Ma is emlékeznek ott reá [5,6,24].

3. Környey professzort 1947. jún. 27-től a Pécsi Orvostudományi Egyetem Ideg- és Elmeklinika igazgatójának nevezték ki. Újra nekifogott egy idegsebészeti osztály

létrehozásához. Itt dolgozott nyugdíjazásáig (1972). Ezt követően a budapesti Országos Ideg- és Elmeorvostudományi Intézet neuropatológiai laboratóriumának tudományos tanácsadója. 1988. jún. 20-án Budapesten hunyt el. (Itt említjük meg, hogy az idézett forrásmunkákban Környey néhány életrajzi adata pontosítást igényelne, mivel különbözőképpen szerepel, például a bécsi, az osztrák tanulmányút éve, az elhalálozásának hónapja, napja.)

Tudományos hagyatéka igen gazdag. Helyszűke miatt itt csak három önálló kötetét említjük meg. *Histopathologie und klinische Symptomatologie der anoxisch-vasalen Hirnschädigungen*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1955; *History of Neurological Sciences in Hungary*. Hungarian Neurosurgical Soc. Pécs, 1976; *Neuropathologia* (szerk.): Környey István többekkel, Akadémiai Kiadó, Budapest 1987.

Tagja volt az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek (1941-től), a Magyar Tudományos Akadémiának (I. 1947, r. 1973). Ezen kívül több külföldi akadémiának és tudományos társaságnak [4,7,8,11,12,21-23].

A Környey család szerényen élt. Német származású felesége házasságukig sebész orvos volt, két gyermekük, Edit pszichiáter, Tamás mérnök. Környeynek széleskörű általános műveltsége volt, több nyelven írt és olvasott, jártas volt a hazai és világirodalomban, zongorázott, ismerte és használta a gyorsírást.

Emlékezetének ápolása és ébrentartása megtisztelő feladata az egykori munkatársainak, tanítványainak, akik ennek méltóképpen eleget is tesznek. A Környey Tanítványok Társasága 2005-ben Környey Társasággá alakult. A Kuratórium elnöke dr. Kopa János, a Társaság és a Kuratórium örökös tiszteletbeli elnöke pedig dr. Környey Edit. A Társaság évente tudományos ülést szervez. A fiatal neurológusok jutalmazására Környey emlékéremet alapítottak. Ugyanakkor létrehozták a „Környey Emlékfa” díjat, amit kiemelkedő tudományos munkásságú tudósoknak ítélnek oda, mindkettőt az évi tudományos ülésen. Elégtétellel vettük tudomásul, hogy 2007-ben egy erdélyi kollegánk, dr. Kelemen József, csíkszeredai főorvos is átvehette a Környey Emlékfa nagyra értékelt kitüntetését [7,8]. Környey professzor emlékének megőrzéséhez jelentősen hozzájárult Czopf J. illetve Kopa J. által szerkesztett két kötet [4,7].

Környey István akadémikus kiemelkedő személyisége a magyar és a nemzetközi tudománynak. Büszkék vagyunk rá, hogy egyetemünknek is tanára volt.

**Köszönetemet fejezem ki. Környey professzor leányának, dr. Környey Edit főorvosnőnek, dr. Brassai Zoltán akadémikusnak a dolgozat megírására való készletésért és az értékes adatokért, továbbá mindazoknak, akik adatokkal segítették munkámat.*

Irodalom

1. Barabás B., Joó R. (szerk.) - *A kolozsvári magyar egyetem 1945-ben*, Magyarágkutató Intézet, Budapest, 1990, 75-77, 113, 162.
2. Barabás B., Péter M., Péter H. M. (szerk.) - *A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éve*, Teleki László Alapítvány, Budapest [1995], 29, 42, 177.
3. Bodosi M. - *Miskolczy Dezső és Környey István kapcsolata*. In: Obál F., Vécsei L. (szerk.) - *Emlékezés dr. Miskolczy Dezső professzorra*, Szent-Györgyi Albert Orv. tud. Egyetem, Szeged, 1994, 26-33.
4. Czopf J. - *Környey István 1901-2001*. Centenárium Emlékkönyv, Alexandra Kiadó, Pécs, 2001.
5. Jung J., Egyed-Zs.I. (szerk.) - *Viharban*, Procardia Kiadó, Marosvásárhely, 1994, 9-11, 13, 14, 33, 66, 76, 77.
6. Komjátszegi S. - *Kerek István orvosi pályafutása*. In: Kuti M. (szerk.) - *Életmentő virrasztás*, Kerek István Emlékkönyv. Mentor Kiadó, Marosvásárhely 2002, 11-31.
7. Kopa J.(szerk.) - *Megemlékezés Dr. Környey István munkásságáról*, Környey Társaság, Pécs, 2006.
8. *Környey család iratgyűjteménye*, Környey Edit dr. tulajdonában.
9. Lázok J., Vincze G. (szerk.) - *Erdély magyar egyeteme 1944-1949*, I. kötet, Custos Kiadó, Marosvásárhely, 1995, 105, 120, 137-138, 207.
10. Lázok J., Vincze G. (szerk.) - *Erdély magyar egyeteme 1944-1949*, II. kötet, Custos&Mentor, Marosvásárhely, 1998, 33, 42, 47, 48, 115, 118, 132, 140, 141, 192, 196, 199, 214, 222, 227.
11. Markó L., Burucs K., Balogh M. et al.(szerk.) - *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825-2002*, II. kötet, MTA Társadalomkutató Központ - Tudománytár, Budapest, 2003, 740-741.
12. Mérei F. T. - *Környey István*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994, 1-216.
13. Péter M., Péter H. M. - *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztályának százéves tevékenysége 1906-2006*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2006, 127, 210, 211, 212, 302.
14. Szöllösi Á. - *A Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem 1945-1995*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely [1995], 20, 28, 37, 40, 50, 61, 79.
15. ****Emlékkönyv, A kolozsvári magyar királyi Ferencz József Tudományegyetem*. Vallás- és Közoktatásiügyi Minisztérium, Budapest, 1903, 384-412.
16. ****Beszámoló a kolozsvári m. kir. Ferenc József Tudomány-egyetem 1940 - 41. tanévi működéséről*, Kolozsvár, 1942, 120, 148; 1941- 42. tanévi működéséről, Kolozsvár 1943, 99, 137, 153.
17. ****A m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem Évkönyve az 1934/35 és 1935/36 tanévről*, Szeged 1936, 44, 74, 78; az 1940-41. tanévről, Kolozsvár 1942, 82, 135, 136; az 1941-42. tanévről, Kolozsvár 1943, 35, 74, 129.
18. ****A kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Tanrendje az 1946-47. tanévre*, Kolozsvár 1946, 52, 54.
19. ****EME Orv. Értesítő* 1945, 60: 237-246; 1946, 61:132-146, 147-161; 1947, 62:118-133, 341.
20. ****Institutul de Medicină și Farmacie din Tîrgu-Mureș 1945-1967*, Ministerul Invățământului, Institutul de Med. și Farm. Tg. Mureș 1967, 81, 106.
21. ****Szegedi Egyetemi Almanach (1921-1996)*, Szeged 1997, 200.
22. ****Magyar Nagylexikon*, 11. köt. Magyar Nagylexikon Kiadó, Budapest 2000, 447.
23. ****Új Magyar Életrajzi Lexikon*, III. H-K, Magyar Könyvklub [Bp.] 2002, 1185-86.
24. ****Leckekönyvek és szóbeli közlések*: Feszt Gy. (if.), Komjátszegi S., Lázár L., Nagy A., Szabó Á. 2008. február.